

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА
ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ, РЕКРЕАЦІЇ ТА КРАСЗНАВСТВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання, оформлення та захисту КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

здобувачами вищої освіти
спеціальності 242 “Туризм і рекреація”
рівня вищої освіти “Бакалавр”

ЛЬВІВ – 2025

Рекомендовано до друку
навчально-методичною радою
факультету землевпорядкування та
інфраструктурного розвитку
ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького
Протокол №1 від 28.08. 2025 р.

Укладачі:

Крупа О.М. – завідувач кафедри туризму, рекреації та краєзнавства, к.е.н.,
доцент;

Бугіль С.Я. – доцент кафедри туризму, рекреації та краєзнавства, к.е.н., доцент;

Березівська О.Й. – доцент кафедри туризму, рекреації та краєзнавства, к.е.н.,
доцент;

Боруцька Ю.З. – доцент кафедри туризму, рекреації та краєзнавства, к.геол.н.,
доцент;

Дидів І.Б. – в.о. доцента кафедри туризму, рекреації та краєзнавства, к.е.н.

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент Крупа О.М.

Рецензент: к.е.н., доцент М.В. Смолярчук

Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт здобувачами вищої освіти спеціальності 242 “Туризм і рекреація” ступеня вищої освіти Бакалавр денної форми навчання. Львів : Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького, 2025. 50 с.

Видається за редакцією авторів

©Крупа О.М., Бугіль С.Я., Березівська О.Й., Боруцька Ю.З., Дидів І.Б. 2025

©Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького, 2025

ЗМІСТ

1.	Загальні положення	4
2.	Підготовка та порядок виконання кваліфікаційної роботи	5
3.	Методи дослідження, що використовують під час написання кваліфікаційної роботи	9
4.	Зміст та структура кваліфікаційної роботи	11
5.	Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи	18
5.1.	Загальні вимоги	18
5.2.	Нумерація сторінок, розділів, підрозділів	19
5.3.	Ілюстрації	19
5.4.	Таблиці	20
5.5.	Формули	21
5.6.	Посилання в тексті на рисунки, таблиці, формули, літературні джерела	22
5.7.	Переліки і примітки	24
5.8.	Список використаних джерел	24
5.9.	Додатки	26
5.10.	Оформлення графічної частини	26
6.	Наукове керівництво та рецензування кваліфікаційної роботи	27
7.	Підготовка до захисту й захист кваліфікаційної роботи	28
8.	Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи	29
9.	Заохочення талановитих студентів до наукової діяльності	31
Додатки		33
	Додаток А. <i>Рекомендований перелік тем кваліфікаційних робіт</i>	34
	Додаток Б. <i>Зразок заяви на затвердження теми та наукового керівника кваліфікаційної роботи</i>	40
	Додаток В. <i>Зразок завдання на виконання кваліфікаційної роботи</i>	41
	Додаток Д. <i>Зразок титульного аркуша на кваліфікаційну роботу</i>	43
	Додаток Е. <i>Зразок реферату кваліфікаційної роботи</i>	44
	Додаток Ж. <i>Зразок анотації кваліфікаційної роботи</i>	45
	Додаток З. <i>Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи</i>	46
	Додаток К. <i>Зразок оформлення титульного аркуша ілюстративних матеріалів кваліфікаційної роботи</i>	47
	Додаток Л. <i>Зразок подання голові Екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної роботи</i>	48
	Додаток М. <i>Зразок рецензії на кваліфікаційну роботу студента</i>	49

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр” – це робота, що виконується на завершальному етапі навчання здобувача вищої освіти за рівнем вищої освіти бакалавр та призначена для об’єктивного контролю ступеня сформованості компетентностей, знань, умінь і навичок розв’язувати типові завдання, пов’язані з професійною діяльністю. Вона представляє собою результат самостійної наукової роботи здобувача вищої освіти і має статус інтелектуального продукту на правах рукопису.

Виконання кваліфікаційної роботи бакалавра сприяє систематизації, закріпленні й розширенні теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових та/або практичних завдань, а також розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методами дослідження, пов’язаних з темою роботи; формулювання висновків, пропозицій, рекомендацій із предмета дослідження.

В кваліфікаційній роботі на основі виконаних її автором досліджень та використаних джерел необхідно логічно і системно викласти розв’язання теоретичної проблеми або прикладного завдання, що має відповідне значення для окремої галузі знань, висвітлити наукові розробки, що мають відповідне значення для розв’язання конкретних завдань тощо.

Інформаційною базою для кваліфікаційного дослідження за спеціальністю “Туризм і рекреація” є законодавчі та нормативні акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, відомості засобів масової інформації та мережі Internet, аналітична інформація державних туристичних та статистичних служб, звітність туристичних підприємств, установ, організацій тощо.

Завдання кваліфікаційної роботи залежать від її практичної чи науково-дослідної орієнтації та об’єкта дослідження. При цьому слід дотримуватись практичної орієнтації, що втілюється у пошуку та обґрунтуванні найбільш ефективних методів та інструментів діяльності конкретного туристичного підприємства, фірми, об’єднання, установи чи організації.

При виконанні та захисті кваліфікаційної роботи слід відобразити сукупність результатів і положень, що характеризують автора як пошукувача ступеня вищої освіти „бакалавр”, його особистий внесок у розробку теми. Рішення, запропоновані автором, за формою і змістом повинні бути чітко викладені, аргументовані і співвіднесені з раніше відомими науково-практичними розробками. За результатами проведеного дослідження у кваліфікаційній роботі обов’язково мають бути висунуті конкретні теоретичні та практичні пропозиції, що містять елементи наукової новизни.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти „бакалавр” подається до захисту у друкованому вигляді.

2. ПІДГОТОВКА ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка і захист кваліфікаційної роботи – це завершальна стадія процесу навчання, що дає право на здобуття ступеня вищої освіти – бакалавр.

Кваліфікаційна робота повинна бути самостійною роботою, в якій на основі виконаних здобувачем вищої освіти досліджень сформульовано та обґрунтовано певні наукові положення, сукупність яких можна кваліфікувати як нову ідею або теоретико-прикладне обґрунтування проблеми, що має суттєве управлінське, соціальне, економічне, правове чи інше значення. Виконання роботи повинно підтвердити спроможність здобувача вищої освіти генерувати і обґрунтовувати нові наукові і практичні ідеї, розраховані на близьку або далеку перспективу, самостійно проводити дослідження. У сучасних умовах фахівець не може обходитися лише тими знаннями, які він одержав у навчальному закладі, він має постійно поповнювати їх шляхом самостійної роботи. Тому дуже важливо, щоб здобувач вищої освіти не лише одержав певну кількість знань відповідно до програми навчання, але й виробив у себе розуміння необхідності безупинної самостійної роботи з поглиблення й удосконалення отриманих знань, одержав науково-дослідні навички, оволодів прийомами й методами вирішення практичних занять, умів правильно орієнтуватися у зростаючому потоці наукової, технічної та суспільно – політичної інформації.

Успішне виконання кваліфікаційної роботи багато в чому залежить від ступеня усвідомлення здобувачем вищої освіти основних вимог до роботи, які стосуються теоретичного рівня роботи, її змісту, структури, обсягу й якості оформлення матеріалу.

Кваліфікаційну роботу виконують у такій послідовності:

- обирають тему;
- з'ясовують об'єкт, наукову проблему та предмет дослідження;
- визначають мету й завдання;
- виявляють, відбирають і вивчають літературу з досліджуваної теми кваліфікаційної роботи;
- складають попередній план дослідження;
- викладають основний зміст та застосовувані методики;
- формулюють висновки й рекомендації;
- оформляють список використаних джерел, додатки;
- здійснюють літературне редагування й технічне оформлення;
- публічно захищають роботу в Екзаменаційній комісії.

Здобувач вищої освіти при підготовці кваліфікаційної роботи повинен проявити вміння використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання й навички (у т.ч. із застосуванням ПК) для вирішення певної проблеми управління і організації туристичного бізнесу; аналізу наукових спеціальних джерел; узагальнення матеріалів та застосування сучасної методики наукових досліджень при розв'язанні певної проблеми; обґрунтованого використання вітчизняного та міжнародного досвіду, статистичного та графічного матеріалу;

самостійного прийняття оптимальних рішень з проблем управління в сучасних умовах тощо.

В кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти за спеціальністю “Туризм і рекреація” об’єктом дослідження можуть бути туристичні об’єкти різних рівнів, соціо-еколого-економічні аспекти функціонування туристичних підприємств, установ, організацій.

Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи. Тематика кваліфікаційних робіт є досить різноманітною. Вона охоплює широке коло питань, що надає здобувачам вищої освіти можливість вибору завдань, пов’язаних з їх індивідуальними нахилами та інтересами. При цьому потрібно вважати природною і доцільною існуючу практику, коли тематика більшості робіт відповідає напрямам наукових досліджень кафедри. Для забезпечення інтеграції навчального процесу з майбутньою професійною діяльністю тематика кваліфікаційних робіт може визначатися і замовником. Типова тематика розробляється, поновлюється кожного навчального року за напрямами досліджень і затверджується кафедрою на початку навчального року.

Тема кваліфікаційної роботи повинна відповідати одному з видів діяльності освітньої характеристики спеціальності і може бути запропонована студентом, який працює над актуальними проблемами в межах запланованих досліджень. Тема кваліфікаційної роботи також може бути запропонована керівником у розвиток результатів індивідуальних робіт і науково-дослідної роботи студента. При виборі теми доцільно враховувати схильність здобувача до певного роду діяльності, а сама тема має викликати теоретичний інтерес, бути здійсненою протягом відведеного часу та носити суспільно корисний характер. *Рекомендована тематика кваліфікаційних робіт на 2025-2026 н.р. наведена у Додатку А.*

Обирають тему кваліфікаційної роботи за такими основними критеріями:

- актуальність;
- наявність теоретичної бази;
- можливість виконання її на кафедрі і доступ до потрібної інформації на підприємстві;
- відповідність теми обраній спеціальності;
- можливість впровадження результатів дослідження.

В окремих випадках, погоджених з науковим керівником кваліфікаційної роботи, коли обрана тема має характер теоретичних досліджень і на базі практики нема відповідних практичних матеріалів, здобувач може використовувати статистичний матеріал, аналізувати зарубіжний досвід, робити висновки відповідно до результатів наукових досліджень туристичних підприємств, організацій, установ, відомих науковців у галузі туризму.

Назва теми має бути лаконічною, точно відповідати змісту кваліфікаційної роботи і спеціальності. Ключові слова в назві теми мають акцентувати увагу на мету, об’єкт і предмет дослідження.

Тему кваліфікаційної роботи затверджують на підставі письмової заяви студента на ім'я декана факультету (**Додаток Б**). Теми кваліфікаційних робіт розглядають на засіданні кафедри, де назву теми можуть скорегувати. Теми кваліфікаційних робіт затверджує кафедра.

Науковий керівник разом із студентом розробляє завдання на виконання кваліфікаційної роботи за відповідною формою (**Додаток В**), яка затверджена наказом ректора по університету за поданням декана. Завдання готується у двох примірниках: один передається на кафедру, а другий залишається у студента.

На підставі одержаного завдання здобувач складає і узгоджує з керівником детально розроблений календарний план виконання кваліфікаційної роботи на весь період роботи, який в подальшому може коригуватись. На виконання кваліфікаційної роботи відводиться час, передбачений навчальним планом. Враховуючи цей час і терміни подання завершеної роботи, студент спільно з керівником складає докладний календарний план виконання роботи. Успішна розробка кваліфікаційної роботи у встановлений термін можлива лише за наявності ретельно продуманого плану роботи і безумовного його виконання. План має відтворювати основний зміст роботи, а структура – форму його втілення.

Після конкретизації теми необхідно скласти попередній план, що є проміжною ланкою між програмою дослідження і робочим планом. У ньому намічають основні „контури” запланованої роботи. Згодом план уточнюють.

Робочий план – це докладно розроблений проект виконання дослідження. У ньому подають зміст роботи, форми звітності на кожному етапі та ін. Від попереднього плану він відрізняється більшою конкретністю термінів, трудомісткістю, розподіленням функцій між співавторами. Його складання – важлива, відповідальна і цілком необхідна робота. Без належного упорядкування робота буде тривалішою і менш ефективною.

Для розробки розгорнутого плану кваліфікаційної роботи не існує визначеної форми, але при цьому необхідно, щоб він забезпечував послідовність, логічність і чіткість викладення змісту роботи. При його розробці доцільно звзувати кількість питань, але глибоко їх дослідити і мати резерв часу.

Терміни, зазначені в плані, мають бути реальними. Лише погоджуючи у процесі планування всі форми своєї діяльності, здобувач створює реальну передумову дотримання термінів і своєчасної підготовки кваліфікаційної роботи.

План кваліфікаційної роботи включає чітко сформульовану назву роботи та її елементи: вступ, основні розділи чи питання і висновки. Практика показує, що складання нечіткого плану спричиняє найбільші труднощі. Непродуманий, нечіткий план відволікає від суті проблеми, ускладнює роботу, збільшує витрати часу. Тому здобувач має дуже ретельно складати план роботи. Якщо здобувач має труднощі, то необхідно порадитися з керівником.

План рідко виникає із самого початку в завершеному, остаточному вигляді. Він зазвичай уточнюється, а іноді – істотно змінюється після глибшого вивчення літератури. Буває і так, що деякі формулювання набувають

остаточного вигляду лише у процесі літературного оформлення кваліфікаційної роботи.

Особливу увагу слід приділяти термінам. На всі непередбачені роботи потрібно запланувати до 5% часу, врахувати час на обговорення результатів із керівником.

Наступний етап роботи здобувача над написанням кваліфікаційної роботи – підбір літератури, інформаційних, довідкових та інших матеріалів, ознайомлення з ними та їх систематизація. Підбір спеціальної літератури можна зробити з використанням бібліотечних систематичних каталогів та бібліографічних довідників, статей у спеціалізованих виданнях, реферативних збірників. Допомогу у виборі дійсно необхідної літератури повинен надати науковий керівник.

Підібраний і систематизований матеріал є основою для розробки змісту кваліфікаційної роботи, який повинен не тільки відображати її загальну характеристику, послідовність розділів і підрозділів, але й визначати тези змісту відповідних розділів.

Про хід виконання плану підготовки кваліфікаційної роботи здобувач повинен звітуватися перед науковим керівником у встановлені терміни, але не менше одного разу на два тижні. Науковий керівник на основі аналізу проведеної роботи та виконання календарного плану фіксує ступінь планомірності та інформує про це кафедру.

Відповідальність за виконання затверджених планів підготовки кваліфікаційної роботи покладається на здобувачів-виконавців роботи.

Вимоги до кваліфікаційної роботи:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку відповідної галузі, а також практичним завданням зазначеної сфери;
- об’єктивність дослідження;
- наявність характеристики історії досліджуваної проблеми, її сучасного стану, а також передового досвіду роботи у відповідній галузі;
- чітка характеристика об’єкта, наукової проблеми, предмета, мети, завдань та методів дослідження;
- аналіз рівня досліджуваності теми;
- відповідність фактичного матеріалу методологічним нормам;
- обґрунтованість висновків і практичних рекомендацій;
- бездоганність тексту з огляду законів і правил логіки, граматики та пунктуації;
- відповідність вимогам державних, міждержавних та міжнародних стандартів, а також наукового стилю викладу;
- своєчасність виконання.

Здобувач-автор відповідає за прийняті у кваліфікаційній роботі рішення і достовірність усіх даних.

Науковий керівник при перевірці кваліфікаційної роботи вказує на помилки і неточності, пояснює в чому вони полягають, рекомендує раціональні

шляхи їх усунення, уточнює або виправляє нечіткі формулювання, відзначає стилістичні помилки. Основна увага керівника має бути зосереджена на розвиток самостійності та творче ставлення здобувача до роботи. Керівник має всіляко підтримувати ініціативу здобувача і докладно консультувати його лише з питань, які не отримали достатньо повного висвітлення в літературі.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи керівник має вивчити ділові якості та рівень підготовки здобувача до самостійної діяльності для складання вичерпного відгуку про його роботу і рекомендацій про подальше використання результатів дослідження після випуску.

Письмовий відгук наукового керівника повинен містити характеристику роботи за всіма розділами роботи, засвідчувати рівень виконання здобувачем завдання (науково-теоретичний рівень роботи, її практичне значення, ступінь узагальнення практичного досвіду, елементи новизни тощо). Крім того, відгук має містити характеристику здобувача як фахівця, рівня його підготовки.

Академічна доброчесність. Виконання кваліфікаційної роботи базується на принципах чесності, прозорості та особистої відповідальності здобувача вищої освіти. Основними формами порушення академічної доброчесності вважаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація даних, а також несанкціоноване використання систем штучного інтелекту. Застосування ШІ допускається виключно як допоміжний засіб для стилістичного редагування або структурування ідей за умови попереднього погодження з науковим керівником. Категорично забороняється подавати згенерований ШІ текст як авторський доробок або використовувати ШІ для формування бібліографічних списків.

Відповідно до Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького передбачено антиплагіатну перевірку всіх кваліфікаційних робіт (<https://surl.li/tgbwjg>). Якщо кваліфікаційна робота пройшла процес перевірки антиплагіатною системою і коефіцієнти знаходяться в межах гранично допустимих норм ($K1 < 50\%$ та $K2 < 20\%$), то робота допускається до захисту після розгляду на засіданні кафедри.

3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ПІД ЧАС НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Методологія наукового пізнання дійсності є вченням про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної діяльності. Вона визначає принципівий підхід до вивчення явищ господарського життя і є центральним питанням проведення кожного наукового дослідження. Методологічною і теоретичною основою дослідження є *діалектичний метод* пізнання економічних процесів і явищ, комплексний і системний аналіз та послідовність у пізнанні об'єктивних законів суспільного розвитку. Тобто, головним у методології є застосування діалектичного підходу до явищ, що вивчаються, згідно з якими всі

сторони життя суспільства повинні розглядатися у взаємодії, взаємозв'язку, у процесі їх розвитку, відмирання старих і виникнення нових форм зв'язку.

На відміну від методології, метод дослідження – це його шлях. У широкому розумінні слова методом називають шляхи, способи і засоби пізнання дійсності, сукупності взаємопов'язаних принципів і способів дослідження процесів, явищ і предметів у природі та суспільстві.

Сукупність різних методів пізнання: економічних, статистичних, математичних та інших з урахуванням принципів діалектики складає зміст методики економічних досліджень.

Метод наукової абстракції. Його схематично зображають як рух від конкретного (від явищ, які спостерігаються безпосередньо) до абстрактного з наступним сходженням від абстрактного до конкретного.

Методи аналізу і синтезу. При проведенні аналізу відбувається розчленування явищ і процесів на складові елементи, при чому кожен елемент послідовно вивчається. Синтез полягає в уявному об'єднанні окремих елементів об'єкта.

Статистичний метод використовується при дослідженні масових явищ з метою встановлення кількісного впливу окремих чинників на кінцевий результат виробництва, визначенні середніх і відносних показників, побудові рядів динаміки, проведенні проектних розрахунків тощо. Цей метод дає можливість відобразити процес у цілому із урахуванням всіх тенденцій у ході дослідження масових явищ і масового матеріалу.

Одним із основних статистичних методів, що дозволяє розчленувати на порівняно однорідні групи та підгрупи і надати їм кількісного виразу та якісних відмінностей є *проведення групувань*. Групування дають можливість розкривати взаємозв'язок між досліджуваними явищами і виявляти певні тенденції по групах об'єктів в залежності від зміни ознаки за якою здійснено групування. Для розрахунку показників на перспективу використовують *математичні формули*. Їх з успіхом можна застосувати у випадку, якщо емпіричний ряд хоча і має коливання, але відображає загальну тенденцію росту певного показника.

Монографічний метод застосовується для всебічного і глибокого вивчення окремих явищ, характерних для визначеної певної сукупності об'єктів господарської діяльності, дії чинників з метою розкриття закономірностей та виявлення причинно-наслідкових зв'язків їхнього розвитку.

Балансовий метод полягає у порівнянні зрівноважуваних систем показників і вимірювання пропорцій в економіці у вартісній та натуральних формах, що є характерними ознаками виробництва, розподілу та споживання.

Розрахунково-конструктивний метод застосовують при прогнозуванні розвитку явищ і процесів перспективної частини дипломної роботи. Він особливо важливий у сучасних ринкових умовах при визначенні оптимальних розмірів підприємств як функціональної ланки агробізнесу.

Метод екстраполяції побудований на аналізі розвитку економічних явищ у динаміці, виявленні стійких закономірностей та сприятливих тенденцій розвитку різних процесів. Екстраполяція, як правило, ефективна на найближчу

перспективу. Суть методу полягає в тому, що виявлені закономірності і тенденції, що діють у досліджуваному періоді можуть бути перенесені в майбутні періоди або на інші об'єкти.

Економіко-математичний метод використовується із застосуванням персональних комп'ютерів і гарантує високу якість досліджень.

Експериментальний метод має допоміжне значення в економічних науках і при проведенні економічних досліджень, який через свою складність досить обмежено застосовується. Цей метод ґрунтується на основі поставленого досліду, активного втручання в перебіг економічних процесів і спостереження за їх результатами.

Кожне економічне дослідження повинно супроводжуватися не тільки збиранням матеріалу та накопичуванням фактів, що характеризують це явище, а й виявляти суть явища, закономірності розвитку процесів, які вивчаємо, та перевірити одержані висновки на практиці.

Застосування описаної методології і методики дослідження в кваліфікаційній роботі дозволить провести належний системно-діагностичний комплексний аналіз проблем розвитку явищ і процесів, на основі чого одержати можливість обґрунтування комплексу рекомендацій і пропозицій щодо підвищення ефективності туристичної галузі, виходячи з конкретних реальних і можливих соціально-економічних умов.

4. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Під час написання кваліфікаційної роботи здобувач має враховувати, що:

1. Кваліфікаційна робота є самостійною роботою і готується індивідуально.
2. Кваліфікаційна робота повинна бути спрямована на розв'язання конкретних теоретичних і прикладних проблем у сфері туризму.
3. У кваліфікаційній роботі мають бути відомості про можливе практичне застосування результатів дослідження.
4. Кваліфікаційна робота повинна свідчити про вміння автора стисло, логічно й аргументовано викладати матеріал.
5. У кваліфікаційній роботі слід робити посилання на авторів та джерела, з яких запозичено матеріал або окремі результати.
6. Текст кваліфікаційної роботи має бути без граматичних і стилістичних помилок, а оформлення роботи – відповідати вимогам цих Методичних рекомендацій.
7. Робота на здобуття ступеня вищої освіти „бакалавр” повинна бути виконана державною мовою.

Кваліфікаційна робота виконується у терміни, визначені навчальним планом.

В кваліфікаційній роботі здобувача вищої освіти повинні бути сформульовані актуальність обраної теми, об'єкт і предмет дослідження, детально описані основні положення роботи, проведено порівняльний аналіз наукової літератури і досліджень, виконаних іншими авторами з аналогічної проблематики, викладено методику дослідження та його результати, їх аналіз, представлені авторські висновки і рекомендації з використання теоретичних і прикладних результатів проведеного наукового дослідження.

Виклад усього матеріалу виконаної роботи має бути підпорядкований одній головній ідеї, чітко визначеній здобувачем. Перш ніж здійснювати науковий пошук, тобто приступити до виконання наукового дослідження, слід чітко визначити коло питань, які слід розв'язати, а також висунути і сформулювати *робочу гіпотезу*.

Гіпотеза [гр. hypothesis] – науково обґрунтоване припущення, що пояснює конкретні явища і таке, що потребує перевірки й підтвердження фактами. Щоб стати достовірною науковою теорією, гіпотеза задає коло характеристик, які слід вивчати для розв'язання поставленої проблеми.

Текстова частина кваліфікаційної роботи має відповідну структуру. Структура кваліфікаційної роботи, поданої до захисту повинна включати такі складові, які розміщені у наступній послідовності:

- титульний аркуш;
- завдання на кваліфікаційну роботу;
- реферат;
- анотація;
- зміст;
- вступ;
- основна частина, поділена на розділи і підрозділи;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Вказані вище частини роботи повинні мати назви, що відповідають конкретній розробці та логічну взаємозв'язаність цих частин.

Обсяг текстової частини рекомендується в межах 60-80 сторінок комп'ютерного набору (не враховуючи додатків).

Обсяг графічного матеріалу (схем, графіків, діаграм, таблиць тощо), який оформляється у вигляді слайдів для демонстрації на проекторі з використанням комп'ютерних можливостей програми Microsoft Power Point та розміщується на аркушах паперу А-4 і є доповненням до текстової частини, рекомендується в межах 5–7 аркушів. Графічний матеріал використовують як демонстративний під час захисту дипломної роботи в ДЕК.

Титульний аркуш кваліфікаційної роботи є першою сторінкою кваліфікаційної роботи й оформляється за зразком, наведеним у **Додатку Д**.

Завдання на кваліфікаційну роботу оформляється відповідно до зразка (**Додаток В**).

Реферат містить інформацію про автора, місце виконання роботи, структуру роботи, ключові слова, УДК. УДК – це універсальна десятикова класифікація творів друку і документальних матеріалів. Вона надає можливість відображення новітніх досягнень науки і техніки шляхом комбінування індексів. УДК використовується для обміну інформацією. Слово реферат не вказується. Приклад оформлення реферату наведений у **Додатку Е**. Мова викладу – українська.

Анотація – це коротка характеристика проведеного дослідження, що містить перелік основних питань теми. Головна мета анотації – дати чітке уявлення про власне кваліфікаційну роботу, оскільки після її захисту вона стане надбанням наукової спільноти та служить як достовірне джерело теоретичних та практичних знань, і для ефективності пошуку інформації іншими авторами наукових праць необхідно коректно написати анотацію. Приклад оформлення анотації наведений у **Додатку Ж**. Мова викладу – українська і англійська.

Зміст містить назву і нумерацію всіх структурних складових кваліфікаційної роботи (від вступу до додатків) із зазначенням номерів сторінок, з яких починається відповідна структурна складова кваліфікаційної роботи (**Додаток З**).

Вступ до роботи повинен містити обґрунтування актуальності обраної теми, коротко розкривати наукове, методичне та практичне значення очікуваних результатів. **У вступі визначають:**

- актуальність теми дослідження;
- ступінь її розробки вітчизняними та зарубіжними дослідниками;
- мету і основні завдання дослідження;
- об'єкт та предмет дослідження;
- методи дослідження;
- інформаційну базу дослідження;
- практичне значення отриманих результатів.

Вступ починається з обґрунтування **актуальності вибраної теми**, що повинно продемонструвати вміння автора правильно зрозуміти і оцінити обрану тему з погляду сучасності, соціальної значимості, охарактеризувати її наукову зрілість та професійну підготовленість. Висвітлення актуальності теми має бути стислим, у межах 1-2 сторінок друкованого тексту.

Після обґрунтування актуальності теми, здобувач повинен показати, що тема кваліфікаційної роботи не отримала своєї розробки і висвітлення у спеціальній літературі, сформулювати **мету дослідження** і окреслити конкретні **завдання дослідження**, що мають бути вирішені відповідно до цієї мети. Визначення завдань, як правило, робиться у формі переліку питань (вивчити, описати, встановити, виявити, вивести залежність і т.п.).

Формулювання завдань необхідно проводити дуже ретельно, оскільки опис їх розв'язання складатиме зміст розділів кваліфікаційної роботи. Крім того від конкретного визначення завдань залежать і назви розділів даної роботи.

Обов'язковим елементом вступу є формулювання об'єкту і предмету дослідження. **Об'єкт дослідження** – це процес або явище, які породжують

наукову проблему, а також потребують докладного вивчення. Об'єктом дослідження є сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом важливої для дослідника інформації. **Об'єкт дослідження** – це частина об'єктивної реальності, яка на відповідному етапі є предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) під час дослідження у конкретних умовах.

Наступний обов'язковий елемент вступу – вибір **методів дослідження**, які є інструментом при відборі фактичного матеріалу та необхідні для досягнення поставленої мети. **Методи дослідження** або **методи досягнення** поставленої мети слід перераховувати не окремо від змісту роботи, а стисло й змістовно, визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності й прийнятності вибору саме цих методів.

Обсяг вступу – 2-3 сторінки.

Основна частина кваліфікаційної роботи має містити виклад теоретико-методичних положень і проблемних питань з обраної теми, наукове обґрунтування та приклади практичного застосування заходів, які пропонуються для розв'язання порушених проблем.

Спершу визначають головну ідею розділу і складають тези, підтверджені фактами, думками різних авторів, результатами анкетування чи експерименту, аналізом досвіду. Розділи присвячують вичерпному й повному викладу *результатів власних досліджень*.

Основну частину кваліфікаційної роботи можна умовно поділити на три розділи:

Основна частина роботи складається з розділів і підрозділів. Кожний розділ слід починати з нової сторінки, на початку якого можна стисло описати обраний напрямок і обґрунтування застосованих методів дослідження.

Розділи основної частини містять формулювання досліджуваної проблеми, визначення її місця в економічній теорії або господарській практиці, аналіз точок зору на проблему і практичних рекомендацій для її розв'язання, запропонованих різними авторами, висунення особистої позиції автора. В цій частині необхідно відобразити результати самостійного аналізу автором літературних джерел, статистичних матеріалів, інформації з мережі Internet, дати творчу оцінку економічного явища або процесу, що вивчається. Всі матеріали, що не дуже важливі для розуміння вирішення наукового завдання слід винести в додатки.

Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі кваліфікаційної роботи і повністю її розкривати. Здобувач повинен продемонструвати вміння стисло, логічно й аргументовано викладати матеріал.

Перший розділ (теоретичний) присвячується вивченню теоретичних засад об'єкта досліджень. У розділі проводиться поглиблений аналіз чинної

нормативної бази та огляд спеціальної літератури з обраної теми. За результатами аналізу студент повинен визначити наявні недоліки в нормативній базі, а також сформулювати конкретні пропозиції щодо її використання для обраного об'єкта досліджень. Здійснюючи огляд спеціальної літератури, здобувач опрацьовує сучасну вітчизняну і зарубіжну літературу. Систематизація інформації може здійснюватись у формі таблиці. Здобувач коментує літературні джерела, робить висновки щодо можливостей використання розглянутого в літературі передового досвіду на обраному об'єкті досліджень.

При написанні цієї частини роботи здобувач повинен показати глибокі знання з досліджуваної проблеми, що становлять основу кваліфікаційної роботи, намагались виявити дискусійні і невирішені аспекти теми, визначити особисте ставлення до них, намітити шляхи їх розв'язання.

Здобувач має право стверджувати, що саме йому належить розробка даної проблеми, якщо він ґрунтовно опрацював наявні джерела і переконався, що ніхто з науковців ще не вивчав цього аспекту проблеми.

У другому розділі (аналітично-дослідницькому) найчастіше подається організаційно-економічна характеристика об'єкта досліджень, всебічно аналізується його стан, визначаються напрямки його вдосконалення, поліпшення чи стабілізації. При цьому в залежності від обраної теми можуть висвітлюватися окремі питання із наведеного нижче переліку:

- характеристика об'єкта дослідження за допомогою системи якісних і кількісних показників;
- структуризація об'єкта досліджень з вивченням взаємозв'язків між структурними складовими з формулюванням системних завдань;
- аналіз сучасних методів і підходів до розв'язання проблем, які розглядаються у літературних джерелах;
- аналіз сучасної практики розв'язання проблем і питань на конкретних або аналогічних об'єктах;
- визначення можливих напрямків удосконалення об'єкта досліджень та ін.

При проведенні аналізу розкриваються алгоритми розрахунку аналітичних показників, обґрунтовується методика аналізу. Для аналізу використовуються зіставні показники не менш як за 2-3 останні роки функціонування об'єктів досліджень. На основі визначених показників за допомогою програмних засобів розробляються графіки, діаграми тощо.

В останньому питанні другого розділу має бути висвітлено вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище (2-3 сторінки).

Третій розділ кваліфікаційної роботи найчастіше спрямований на розробку (дослідження) конкретних заходів та рекомендацій щодо необхідності впливу на об'єкт з метою його зміни та удосконалення. Механізм такого впливу має містити перелік заходів, які логічно впливають з теоретичного та аналітично-дослідницького розділів роботи і спрямовані на подолання суперечностей між реальним і бажаним станом об'єкта досліджень з врахуванням завдань дипломної роботи. Зміст цього розділу може бути

розкритий у вигляді економічних, фінансових, інноваційних та інших заходів, інструкцій, програм, методик, пропозицій щодо офіційно-ділових документів тощо. Розроблені заходи, рішення і пропозиції повинні бути всебічно обґрунтовані з урахуванням динаміки зовнішнього і внутрішнього економічного середовища об'єкта доліджень.

Четвертий розділ кваліфікаційної роботи «Охорона праці» виконується на основі опрацювання фактичного матеріалу по конкретному туристичному підприємству (організації) з врахуванням чинної нормативно-правової бази України з охорони праці об'ємом до 10 % від загального обсягу кваліфікаційної роботи (6-8 стор.). При написанні розділу здобувачі керується Методичними рекомендаціями для виконання розділу «Охорона праці» у випускних кваліфікаційних бакалаврських роботах для студентів СВО «Бакалавр» спеціальності 242 «Туризм і рекреація».

Кожний розділ кваліфікаційної роботи складається з декількох підрозділів (щонайменше трьох).

Слід пам'ятати, що зміст основної частини має відповідати темі кваліфікаційної роботи, а зміст кожного з розділів і підрозділів – їх назвам. Основну частину тексту ділять на розділи і підрозділи відповідно до вимог логічного викладу матеріалу. Назви розділів і підрозділів мають бути чіткими і лаконічними.

Рекомендований обсяг основної частини – 50-60 сторінок.

Висновки – заключна частина, закінчення кваліфікаційної роботи, зумовлене логікою проведеного дослідження. В заключній частині стисло викладаються теоретичні і практичні результати проведеного дослідження, висновки і рекомендації автора. У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, формулюють розв'язану наукову проблему (завдання) та значення її для науки й практики. Далі наводять *рекомендації* щодо *наукового* та *практичного* використання здобутих результатів. Необхідно конкретно довести, що *положення, висновки* та *рекомендації*, наведені в роботі, є обґрунтованими й достовірними.

Достовірність, тобто *доведена правильність*, є доказом того, що викладений результат (закономірність, сукупність фактів, можливість тощо) виконується завжди для зазначеного класу об'єктів за визначених умов. *Достовірність* підтверджується верифікацією, тобто повторенням результату за тих самих умов під час багатьох перевірок на різних об'єктах.

Висновки – це коротке резюме кваліфікаційної роботи. В них вказують, якою мірою досягнуто мети. У висновках узагальнюються рекомендації та пропозиції щодо теоретико-методичних аспектів та способів дослідження проблеми, викладається сутність запропонованих студентом заходів. Висновки повинні містити конкретний характер.

Рекомендований обсяг висновків – до 5 стор.

Між структурними частинами кваліфікаційної роботи має простежуватися чіткий логічний зв'язок, тобто проблеми, які сформульовано у вступі, мають кореспондуватися зі змістом розділу

„ВИСНОВКИ”, розділи кваліфікаційної роботи мають бути пов’язані між собою і починатися з короткого опису питань, які розглянуто у попередньому розділі.

Список використаних джерел виконує важливу довідкову та інформаційну функцію, його слід готувати особливо ретельно. До списку рекомендується включати основну спеціальну літературу з досліджуваної теми, на яку в роботі є посилання, а також таку, яка допомогла в написанні роботи, хоча на неї нема посилань.

Першоджерела вміщуються у список у алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

До додатків доцільно включати складений або підібраний здобувачем довідковий та допоміжний матеріал, що безпосередньо стосується теми кваліфікаційної роботи. У додатках вміщують матеріал, який: є необхідним для повноти роботи, але включення його до основного тексту може ускладнити сприйняття змісту роботи; не може бути послідовно розміщений в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

До додатків доцільно віднести:

- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці статистичних даних;
- інструкції і методики, опис алгоритмів і програм розв’язання задач на ЕОМ, розроблені в процесі виконання роботи;
- пакети прикладних програм;
- ілюстрації, схеми;
- витяги з нормативних документів тощо.
- окремі первинні документи;
- форми звітності;
- аудиторські висновки і звіти;
- аналітичні (розрахункові) таблиці;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- розроблений автором таблично-графічний матеріал.

Кваліфікаційна робота подається до захисту у вигляді: текстової частини у твердій палітурці; графічного матеріалу на слайдах (для демонстрації на проекторі з використанням комп’ютерних можливостей програми Microsoft Power Point) та аркушах паперу А-4.

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Текстова частина роботи виконується шляхом комп’ютерного набору відповідно до ДСТУ 3008-95.

Друк здійснюється на одній стороні аркуша білого паперу формату А-4 (210x297мм) через півтора міжрядкових інтервали (до 30 рядків на сторінці), шрифтом Times New Roman (кегель 14).

Відступи (або : береги) у тексті мають бути таких розмірів: зверху – 20мм, праворуч – 10-15 мм, знизу – 20мм, ліворуч – 25 мм. Абзацний відступ – 12,5 мм. Щільність тексту повинна бути однаковою. Текст основної частини поділяють на розділи і підрозділи. Заголовки структурних частин роботи „АНОТАЦІЯ”, „ЗМІСТ”, „ВСТУП”, „РОЗДІЛ”, „ВИСНОВКИ”, „СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, „ДОДАТКИ” (якщо такі є) друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту (по центру). Розділи складаються з *підрозділів*. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з першої великої. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки чи слова у них не підкреслюють і слова під час переносу не розбивають. Відстань між заголовками (за винятком заголовка пункту) і подальшим текстом має дорівнювати одному міжрядковому інтервалові, а відстань між заголовком і останнім рядком попереднього тексту (для тих випадків, коли кінець одного і початок другого підрозділу розміщується на одній сторінці) – двом міжрядковим інтервалам.

Кожний розділ роботи потрібно починати з нової сторінки.

Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми тощо) і таблиці в роботі необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше або на наступній сторінці. Кожний розділ кваліфікаційної роботи повинен містити 2-3 ілюстрації, 2-3 таблиці тощо.

5.2. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул тощо подають арабськими цифрами без знаку №...

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є титульний лист, другою – завдання на роботу, третьою – анотація, четвертою – зміст, які входять до загальної нумерації сторінок. На титульному листі, на завданні, анотації, змісті та вступі номер сторінки не ставлять. Нумерація починається з шостої сторінки (друга сторінка вступу). Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки. Рисунки і таблиці входять до загальної нумерації. Додатки і список використаних джерел наскрізно нумерують.

Нумерація розділів і підрозділів роботи. Номер розділу ставлять після слова „РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Приклад:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу. В кінці номера

підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: „1.1.” (перший підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Приклад:

1.1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття “туристичний бізнес”

5.3. Ілюстрації

Ілюстрації в кваліфікаційній роботі розміщують після тексту, де вони згадані уперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміри яких перевищують формат А4, варто розміщувати у додатках. Якщо є потреба, ілюстрації доповнюють або поясненнями, або коментарем. Ілюстрації виконують за допомогою комп’ютера, вони повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. Всі ілюстрації нумеруються послідовно в межах розділу арабськими буквами і позначаються надписом „Рисунок”. Номер рисунка складається з номеру розділу і порядкового номера рисунка, розділених крапкою, *наприклад:* Рисунок 2.1. (перший рисунок другого розділу).

Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Приклад:

Рисунок 2.1 – Розподіл кількості суб’єктів туристичної діяльності за регіонами України

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Дозволяється на одному аркуші розміщати декілька ілюстрацій. На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті.

5.4. Таблиці

Цифровий матеріал подається у формі таблиць. Таблиці розміщують після першого згадування про неї у тексті та нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: „Таблиця 2.2” (друга таблиця другого розділу). Кожна таблиця повинна мати назву. Назву починають з великої літери.

Приклад оформлення таблиці:

Таблиця 2.2 – Динаміка основних показників діяльності суб’єктів туристичної діяльності України за 2023-2025 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Абсолютне відхилення (+,-) 2025 року до:		Відносне відхилення (%) 2025 року до:	
				2023 р.	2024 р.	2023 р.	2024 р.
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, одиниць	3182	3506	3469	287	-37	9,02	-1,06
з них: туропраторів	500	552	498	-2	-54	-0,40	-9,78
турагентів	2547	2802	2802	255	0	10,01	0,00
суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність	135	151	169	34	18	25,19	11,92
Кількість працівників, осіб	9588	10412	10291	703	-121	7,33	-1,16
Кількість обслугованих туристів (без екскурсантів), тис. осіб	2004417	2514535	2766821	762404	252286	38,04	10,03
з них: в межах України	357027	453761	476967	119940	23206	33,59	5,11
за кордоном	1647390	2060974	2299854	652464	238880	39,61	11,59

Джерело: сформовано та розраховано автором за даними Державної служби статистики України [17; 18].

Графи у таблиці нумерують тільки тоді, коли у тексті є на них посилання або коли таблицю необхідно перенести на наступну сторінку. В такому випадку на наступній сторінці роботи у верхньому правому куті пишуть „Продовження табл.” і зазначають її номер.

Приклад:

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Таблицю після першого посилання на неї у тексті розташовують так, щоб її можна було читати без повороту роботи; якщо це неможливо – з поворотом за годинниковою стрілкою.

У таблиці слід обов'язково зазначити одиницю виміру відповідно до стандартів; числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Заголовки граф таблиці починається великою літерою, підзаголовки – маленькою, якщо вони складають одне речення із заголовком, і

великою, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не менш 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків у таблиці не роблять. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, при цьому слово „таблиця” пишуть скорочено – „табл.”.

Приклад:

Динаміку основних показників діяльності суб’єктів туристичної діяльності України за 2021-2023 роки характеризують дані, наведені у табл. 2.2.

Під таблицею треба зазначити, на основі яких даних складена таблиця.

Приклад:

Джерело: сформовано та розраховано автором за даними Державної служби статистики України [17; 18].

*сформовано автором на основі [1, с. 8; 2, с. 58; 3, с. 27].

*розраховано автором на основі [9; 10].

5.5. Формули

Формули та умовні позначення розміщують у тексті безпосередньо після посилань на них, посередині сторінки. Їх щільність повинна бути приблизно такою ж, як щільність основного тексту. Вище і нижче кожної формули або рівняння слід залишати один вільний рядок.

Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого берега сторінки на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад (3.1) (перша формула третього розділу). Про посилання на формули свідчить порядковий номер формули в дужках, наприклад, „... у формулі (2.1)”.

Тлумачення символів і числових коефіцієнтів формули наводять в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова „де” без двокрапки.

Приклад оформлення формули:

$$K_{in}^n = \frac{Ч_{тур}}{Ч_{нас}} \times 100, \quad (2.2)$$

де K_{in}^n – коефіцієнт нетто-інтенсивності туристичних потоків, %;
 $Ч_{тур}$ – чисельність того населення країни (регіону), яке здійснило хоча б одну туристичну подорож за рік або за інший період часу, тобто кількість туристів;
 $Ч_{нас}$ – загальна чисельність населення країни (регіону) за той самий період.

Якщо формула не вміщується в один рядок, її слід перенести після знаків: (+), (-), (x), (:).

Посилання у тексті на порядковий номер формули подають у дужках, наприклад: „... у формулі (2.1)...”.

Одиниці вимірювання ставлять після цифрових значень. Наприклад: 20 тис. грн. числа з розмірністю пишуться цифрами, а без розмірності – словами, наприклад, „термін – не більше 10 років”, „заміри повторити п’ять разів”.

Абстрактні числа до дев’яти пишуть словами, більше як дев’ять – цифрами, наприклад, „п’ять показників”, „10 підприємств”. Дробові значення слід писати цифрами, наприклад, „1/4 періоду”.

Треба пам’ятати, що порядковим чисельникам властиві відмінкові закінчення. Наприклад: 10-та крива; 21-й день. При декількох порядкових чисельниках відмінкове закінчення має узгоджуватися з останнім з них (наприклад, 2,3 і 4 графіки).

Кількісні чисельники слід писати без відмінкових закінчень, наприклад, „на 5 листах”, „в 20 випадках”.

Дати слід писати без відмінкових закінчень, наприклад, 10 лютого, але пишеться 80-ті роки, в 20-х роках.

5.6. Посилання в тексті на рисунки, таблиці, формули, літературні джерела

Посилаючись на ілюстрації, таблиці, формули треба зазначити: порядковий номер ілюстрації (наприклад, „рис. 2.4”; номер таблиці (наприклад, „...в табл. 1.4”); порядковий номер формули (наприклад, „...у формулі (2.2)”. коли ви робите повторно посилання на ілюстрації та таблиці, треба зазначити скорочено слово „дивись”, наприклад, „див. рис. 2.4”.

Під час написання кваліфікаційної роботи необхідно посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет потребує точного відтворення цитованого тексту, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити думку автора. Наводити цитати в кваліфікаційній роботі доцільно тоді, коли треба порівняти погляди різних авторів з приводу одного й того ж питання.

Текст, який цитують, беруть в лапки, і посилаючись звісно на джерело.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовують вислів „так званий”;

- цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело.

Порядковий номер джерела зі списку використаних джерел, а також сторінки під час посилання у кваліфікаційній роботі беруть у квадратні дужки, наприклад: [9, с. 77], Цей запис означає, що науковець посилається на роботу, яка значиться у списку використаних джерел під номером 9, а матеріал взято зі сторінки 77 цього джерела.

Якщо треба переказати думку деяких авторів, то після кожного порядкового номера їх праць у бібліографічному списку ставлять крапку з комою. Наприклад, запис [4; 5; 7; 9] означає посилання на джерела під номерами 4, 5, 7, 9 у списку. У роботі з науковими джерелами слід пам'ятати, що власне дослідження передбачає передусім критичний аналіз цих джерел, а не механічне переписування чужих думок без відповідних посилань.

За допомогою критичного аналізу наукової літератури ми можемо визначити ще невивчені сторони наукової проблеми і точно окреслити завдання в кваліфікаційній роботі. Автор кваліфікаційної роботи має запропонувати методи розв'язання обраної проблеми. До того ж він має вправно оперувати науковою термінологією, осмислювати ті наукові визначення, які найдостовірніше характеризують проблему дослідження.

Якщо використовуються відомості із джерел документальної інформації чи з великою кількістю сторінок, то у посиланні треба точно зазначити номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке є посилання. Посилання у тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком їх у списку літератури, виділивши двома квадратними дужками, наприклад „...у працях [2 – 5, 8]...” чи [17, с. 20 – 25].

Часто посилання на джерела робиться у виносках. При такому варіанті посилання має відповідати його бібліографічному опису із зазначеними номерами сторінок.

Допускається також наводити посилання у виносках на відповідній сторінці, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічного опису за списком літературних джерел.

5.7. Переліки і примітки

Переліки, за потреби, можуть бути наведені в середині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або не нумеруючи – дефіс. Примітки вміщують у тексті за необхідності пояснення тексту, таблиці або ілюстрації. Примітки розташовують безпосередньо після тексту, таблиці, ілюстрації, яких вона стосується. Слово „Примітка” друкують з великої літери з абзацного відступу з крапкою і з великої літери в тому ж рядку подають текст примітки.

5.8. Список використаних джерел

Список використаних джерел містить перелік нормативно-правових актів, наукових джерел, які опрацьовував здобувач під час написання кваліфікаційної роботи.

Літературні джерела можна розміщувати такими способами:

- у порядку появи посилань у тексті (найзручніший для користування і рекомендований під час написання кваліфікаційної роботи);
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- систематизовано.

При другому способі джерела розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

У третьому випадку список використаних джерел формують у такій послідовності:

- Конституція України;
- Кодекси;
- Закони України;
- Укази Президента України;
- Постанови Верховної Ради України;
- Постанови Кабінету Міністрів України;
- Нормативні акти міністерств та відомств;
- Міжнародні правові акти;

– наукова, навчально-методична, фахова література, видана українською мовою;

– наукова, навчально-методична, фахова література, видана іноземними мовами.

Бібліографічні покликання оформляють відповідно ДСТУ 8303:2015 “Інформація та документація”. Загальні вимоги та правила складання. ДСТУ 8303:2015 встановлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання і розміщування у документах, його вимоги поширюються на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих працях незалежно від носія інформації.

Для запобігання проявам академічної недоброчесності, що є порушенням сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, в опублікованих і неопублікованих працях (документах) на кожне запозичення (відомості, ідеї, твердження) з іншого джерела має бути оформлено посилання, незалежно від того, чи в тексті наведена пряма цитата, чи перефразована конкретна інформація з джерела (парафраз).

Елементи бібліографічного запису та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80 і ДСТУ ГОСТ 7.1 з урахуванням таких змін:

– у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох і трьох авторів, при цьому імена цих авторів у бібліографічному описі у відомостях про відповідальність (за навскісною ризикою) не повторюють;

– за потреби у заголовку бібліографічного запису можна зазначити більше ніж три імені авторів;

– замість знака «крапка і тире» («. – »), який розділяє зони бібліографічного опису, у бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка»;

– відомості, запозичені не з титульної сторінки, дозволено не брати у квадратні дужки;

– після назви дозволено не зазначити загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Карти» тощо);

– у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я) видавця;

– у складі відомостей про фізичну характеристику документа можна зазначити або його загальний обсяг (наприклад: 285 с.), або номер сторінки, на якій подано об'єкт посилання (наприклад: С. 19);

– дозволено не наводити відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер (ISBN, ISSN, ISMN);

– для позначення електронної адреси електронного ресурсу віддаленого доступу в примітці дозволено замість слів «Режим доступу» або їхнього еквівалента іншою мовою («Available from») застосовувати аббревіатури «URI»

(Уніфікований ідентифікатор ресурсу) або «URL» (Уніфікований покажчик ресурсу).

5.9. Додатки

У додатках до кваліфікаційної роботи міститься допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття дослідження. Додатки наводяться після списку використаних джерел як продовження роботи у порядку посилань за текстом. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими буквами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. У верхньому правому куті над заголовком малими буквами з першої великої друкується слово „Додаток ...” і велика літера української абетки, наприклад, „Додаток А”, “Додаток Б”. Нумерація додатків повинна бути наскрізною, буквами українського алфавіту. Додатки слід позначати послідовно відповідно до букв алфавіту, за винятком букв Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Один додаток позначається як додаток А.

Додатки розташовують так, щоб її можна було читати без повороту роботи; якщо це неможливо – з поворотом за годинниковою стрілкою.

Текст кожного додатка може поділитись на розділи та підрозділи, які нумеруються у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1. – підрозділ перший третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули у додатках нумеруються у межах кожного додатка, наприклад: рис. А.1.2. – другий рисунок першого розділу додатка А; формула (В.1) – перша формула додатка В.

5.10. Оформлення графічної частини

Ілюстративні матеріали мають бути оформлені у вигляді слайдів для демонстрації на проекторі з використанням комп'ютерних можливостей програми Microsoft Power Point. Ілюстративні матеріали надаються членам Екзаменаційної комісії у вигляді комплектів матеріалів на аркушах А4, кількість комплектів повинна бути достатньою для ознайомлення з матеріалами усіх членів комісії. Комплекти ілюстративних матеріалів обов'язково повинні мати титульний аркуш (приклад оформлення наведено у **Додатку К**). Рекомендована (оптимальна) кількість ілюстративних матеріалів становить від п'яти до семи, з яких 2-3 присвячені розв'язанню винесених на захист наукових положень (з відображенням особистого внеску дипломника в отриманні практичних результатів). Можна подавати й інші матеріали, що свідчать про творчі і наукові здобутки та результати наукової роботи, наприклад, надруковані статті з теми роботи, інші документи.

Належним чином оформлена кваліфікаційна робота має бути переплетена (зброшурована).

6. НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ТА РЕЦЕНЗУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Науковими керівниками кваліфікаційних робіт призначають викладачів кафедри, що мають наукові ступені та вчені звання, відповідно до їх наукових інтересів та узгодженої тематики кваліфікаційних робіт, що виконуватимуться на кафедрі.

Обов'язки наукового керівника кваліфікаційної роботи:

- надавати допомогу у виборі теми, розробленні плану (змісту) роботи, доборі літератури, виборі методів дослідження тощо;
- аналізувати зміст роботи;
- визначати поетапні терміни виконання роботи;
- контролювати виконання роботи;
- доповідати на засіданні випускової кафедри про виконання та завершення роботи;
- скласти письмовий відгук на кваліфікаційну роботу.

Завершену роботу студент подає науковому керівникові на перевірку та підготовку **відгуку**.

У відгуку науковий керівник має зазначити: актуальність дослідження, глибину та комплексність розкриття проблемних аспектів, рівень підготовки випускника до виконання професійних обов'язків, ступінь самостійності у виконанні кваліфікаційної роботи, новизну порушених питань та оригінальність їхнього розв'язання, уміння використовувати джерела інформації, зокрема літературу, ступінь володіння методами дослідження, повноту і якість дослідження теми, завершеність роботи, логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладення матеріалу.

Відгук наукового керівника завершується записом „*Рекомендується до захисту*”, а в разі негативної оцінки – „*До захисту не рекомендується*”.

У випадку *негативного відгуку* керівника це питання виноситься на розгляд засідання кафедри за участю студента та наукового керівника. Ухвали кафедри у вигляді витягу з протоколу засідання за підписом завідувача кафедри скеровують деканові факультету.

Відгук наукового керівника вписується в бланк **подання**, що міститься в **Додатку Л**.

Рецензентами кваліфікаційної роботи можуть бути особи із числа висококваліфікованих фахівців туристичних установ, підприємств і організацій, викладачі інших вищих навчальних закладів. Коло фахових та наукових інтересів рецензентів має відповідати тематиці кваліфікаційної роботи. Завдання рецензента – допомогти державній екзаменаційній комісії всебічно й об'єктивно оцінити кваліфікаційну роботу щодо її наукового та літературного рівня.

У рецензії необхідно зазначити:

- ступінь відповідності виконаної кваліфікаційної роботи завданню;
- характеристику виконання основних розділів роботи;

- перелік позитивних сторін роботи, оцінку реального значення роботи, рекомендації по впровадженню роботи в цілому або окремих її частин у виробництво;

- основні недоліки роботи;
- оцінку якості кваліфікаційної роботи;
- відзив про роботу в цілому.

Рецензію складають в двох примірниках. Їх підписує особисто рецензент, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання та дату. Підпис рецензента засвідчують в установі, в якій він працює.

Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту. Без зовнішньої рецензії кваліфікаційна робота до захисту не допускається. Бланк рецензії на кваліфікаційну роботу наведений у **Додатку М**.

7. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ Й ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Завершивши технічне оформлення кваліфікаційної роботи та пройшовши антиплагіатну перевірку слід приділити достатньо уваги підготовці до захисту кваліфікаційної роботи.

Захист кваліфікаційних робіт відбувається на засіданні Екзаменаційної комісії.

Персональний склад членів Екзаменаційної комісії та графік робіт затверджуються ректором університету і доводиться до загального відома не пізніше, ніж за місяць до початку роботи комісії.

Засідання Екзаменаційної комісії відбуваються за графіком у встановлені терміни.

Кваліфікаційну роботу подають до ЕК не пізніше, як за **два дні** до захисту.

До Екзаменаційної комісії подають:

- кваліфікаційну роботу;
- подання з відгуком наукового керівника;
- письмову рецензію;
- протокол засідання експертної комісії кафедри з контролю оригінальності кваліфікаційної роботи.

Можна подавати й інші матеріали, що свідчать про наукову і практичну цінність роботи, наприклад, надруковані статті з теми роботи, інші документи.

Засідання Екзаменаційної комісії проводяться державною мовою. Під час захисту кваліфікаційної роботи слід дотримуватися наукової етики, бути вимогливим до себе, принциповим. Має відбуватися наукова дискусія.

Захист кваліфікаційної роботи передбачає:

- доповідь здобувача щодо змісту кваліфікаційної роботи;
- відповіді здобувача на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті;
- заслуховування відгуку наукового керівника та рецензії;

- відповіді здобувача з приводу зауважень, які зазначені у рецензії;
- рішення комісії про оцінку кваліфікаційної роботи.

Здобувач у своєму виступі (до 10-15 хв.) повинен висвітлити такі моменти:

- що спонукало обрати саме цю тему (актуальність теми);
- яка мета і завдання дослідження;
- які методи використовувалися для розв'язання поставлених завдань;
- які основні досягнення у даній темі отримав здобувач, який його науково-практичний внесок у розробку досліджуваного питання;
- висновки і результати дослідження;
- особистий внесок автора у розв'язання поставлених проблем.

Свій виступ здобувач починає із звернення до головуючого, членів комісії та присутніх. Наприклад: *«Шановний голово Екзаменаційної комісії! Шановні члени комісії та присутні!»* Далі будувати свій виступ відповідно до підготовленої доповіді. Вільна форма викладу матеріалу не тільки демонструє знання проблеми здобувачем, а і допомагає утримувати увагу аудиторії.

В процесі захисту випускник про себе говорить в множині – «ми», маючи на увазі себе і свого наукового керівника. Говорячи «наше» замість «моє» підкреслює, що говорить уособлюючи групу спеціалістів (колектив кафедри).

Разом із текстом виступу необхідно підготувати ілюстративний матеріал (таблиці, схеми, слайди, мультимедіа), наочні матеріали повинні відповідати структурі доповіді і полегшити виклад тексту.

Здобувач зобов'язаний дати відповіді на всі поставлені йому запитання. Перед тим як відповідати на питання, треба уважно їх вислухати й занотувати. Бажано на запитання відповісти відразу, не вислуховуючи всі запитання. Відповідаючи на запитання, потрібно торкатися лише суті справи. Випускник має бути скромним, оцінюючи власні наукові результати і водночас тактовним до тих, хто ставить запитання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінка якості виконання та захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти здійснюється членами Екзаменаційної комісії на основі сумарної оцінки за критеріями, наведеними в таблиці.

Критерії оцінювання кваліфікаційних робіт Екзаменаційною комісією

№ п/п	Критерії оцінювання	Кількість балів
1.	Актуальність, новизна отриманих результатів	20
2.	Методологія виконання роботи, повнота і точність розв'язання завдань	20
3.	Ступінь і якість виконання завдання, якість оформлення та ілюстративність виконаної роботи	20

4.	Практична цінність отриманих результатів та можливість їх використання на виробництві	20
5.	Якість захисту роботи (уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки студента; володіння культурою презентації).	20
	Разом	100

Підсумкову, диференційовану за стобальною та чотирибальною шкалою, оцінку захисту роботи визначає Екзаменаційна комісія. Члени комісії можуть змінювати величину оцінки рекомендованої керівником кваліфікаційної роботи чи ведучою кафедри в разі виявлення суттєвих недоліків та необ'єктивної оцінки ними поданої до захисту роботи. Рішення комісії є остаточним.

У процесі визначення підсумкової оцінки враховується ряд важливих показників якості кваліфікаційної роботи:

Змістовні аспекти роботи: актуальність обраної теми дослідження; спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій; відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням; широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату; наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем; рівень обґрунтування запропонованих рішень; ступінь самостійності проведення дослідження; розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту роботи: уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження; здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; загальний рівень підготовки студента; володіння культурою презентації.

Основні умови одержання оцінки

Відмінно (90–100 балів). Кваліфікаційна робота є бездоганною в усіх відношеннях, містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і стисла, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК правильні і стислі.

Добре (74–89 балів). Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не представлені, недостатньо використані інформаційні джерела підприємства (організації), на базі якого проводилося дослідження, мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

Задовільно (60–73 балів). Тема кваліфікаційної роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру, нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має характер запозичення, у розрахунковій частині переважають елементи описовості, інформаційні

матеріали не завжди ілюструють висновки, пропозиції, що містяться в третьому-четвертому розділах, недостатньо обґрунтовані, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, доповідь зроблена без використання презентації, не всі відповіді на запитання членів ЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення кваліфікаційної роботи.

Незадовільно (до 59 балів). Нечітко сформульована мета кваліфікаційної роботи та завдання дослідження. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних вітчизняних та зарубіжних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово або взагалі відсутній. Заходи, що пропонуються, не впливають з аналізу, носять декларативний характер. Оформлення роботи не відповідає вимогам, наведених у рекомендаціях. Відсутні матеріали презентації. Відповіді на запитання членів ЕК неточні або неповні.

Кваліфікаційна робота до захисту не допускається, якщо вона представлена науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, встановлених регламентом, написана на тему, яка не затверджена наказом по ЛНУП, виконана із суттєвими запозиченнями інформаційного матеріалу, оформлення роботи не відповідає вимогам, зміст роботи не розкрито.

У разі незадовільної оцінки на захисті випускник може одержати дозвіл на повторний захист. Якщо ж робота не захищена повторно, його відраховують з університету через невиконання навчальної програми.

Кваліфікаційна робота після захисту передається в архів університету і зберігається протягом встановленого терміну з дня захисту. За необхідності кваліфікаційні роботи можуть бути надіслані до інших бібліотек, установ, закладів, організацій, підприємств на їхнє прохання для реалізації висновків і рекомендацій.

Рішення Екзаменаційної комісії про остаточну оцінку захисту кваліфікаційної роботи приймається відкритим голосуванням (звичайною більшістю голосів членів комісії, котрі брали участь у засіданні) на закритому засіданні екзаменаційної комісії та ґрунтується на рецензіях, відгуку наукового керівника, доповіді й відповідях здобувача в процесі захисту.

Результати захисту кваліфікаційної роботи визначають оцінками „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”.

Якщо здобувач не з'явився на засідання ЕК для захисту кваліфікаційної роботи, то в протоколі комісії зазначається, що він є не атестованим через неявку на засідання комісії.

9. ЗАОХОЧЕННЯ ТАЛАНОВИТИХ СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кваліфікаційні роботи, що виконані на високому науковому рівні, а їхніх авторів, які мають опубліковані наукові праці, реалізовані актуальні наукові розробки всіляко заохочують. До прикладу, надають рекомендації до вступу в аспірантуру.

Для заохочення до наукової діяльності талановитих випускників кафедра найкращі кваліфікаційні роботи скеровує на конкурси наукових робіт. Для цього складається мотивоване подання, в якому відзначаються наукові досягнення кандидата, перспективність його наукової роботи та наявні можливості щодо її проведення. До подання додають ще низку документів (наприклад, відгук наукового керівника, витяг з протоколу засідання кафедри), що зазначені в умовах та порядку проведення відповідного конкурсу.

ДОДАТКИ

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ “ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ” СВО «БАКАЛАВР»

1. Розвиток ринку туристичних послуг України в умовах сучасних глобальних викликів.
2. Туристично-рекреаційна діяльність і досягнення цілей сталого розвитку України: сучасний стан та перспективи в умовах глобалізації.
3. Аналіз структури попиту на внутрішні туристичні послуги в Україні.
4. Вплив міграційних процесів на формування ринку внутрішнього туризму в Україні.
5. Вплив воєнного стану на зміну географії внутрішніх туристичних потоків України.
6. Аналіз ризиків у міжнародному виїзному туризмі в Україні.
7. Аналіз діяльності туристичних операторів України на ринку виїзного туризму.
8. Проблеми безпеки та страхування в системі активного туризму в Україні.
9. Управління кризовими ситуаціями на туристичних підприємствах України.
10. Проблеми стандартизації та сертифікації туристичних послуг в Україні.
11. Культура гостинності як чинник конкурентоспроможності туристичної сфери України.
12. Роль виставкової діяльності у формуванні іміджу України як привабливої туристичної дестинації.
13. Інформаційний розвиток у сфері туризму: сучасний стан та перспективи в Україні.
14. Цифрові технології як інструмент забезпечення сталого розвитку туризму та рекреаційних територій України.
15. Використання цифрових сервісів у готельному бізнесі України та їх вплив на якість обслуговування.
16. Використання CRM-систем у діяльності туристичних підприємств України: сучасний стан та перспективи.
17. Використання штучного інтелекту в роботі туристичних агентств України.
18. Глобальні системи дистрибуції як інструмент діджиталізації туристичного бізнесу України.
19. Аналіз ринку послуг з онлайн-бронювання житла в рекреаційних зонах України.
20. Цифрові маркетингові комунікації як інструмент просування туристичного бізнесу (на прикладі туроператора).
21. Діджитал-маркетинг у просуванні малих готелів міста Львова.

22. Аналіз та оптимізація маркетингової стратегії туристичного підприємства в умовах диджиталізації соціальних комунікацій (на прикладі туристичної агенції).
23. Тенденції та перспективи функціонування підприємств туристичної сфери в умовах конкурентного середовища (на прикладі туристичної агенції).
24. Сучасні інструменти PR-діяльності в туристичній сфері України.
25. Сучасні технології просування туристичних дестинацій Західної України.
26. Використання ІТ-технологій у популяризації фортифікаційних споруд Західної України.
28. Аналіз сучасного стану та перспектив відновлення готельно-ресторанного бізнесу в Україні.
29. Сучасний стан та проблеми кадрового потенціалу готельної індустрії Західної України.
30. Сучасні стратегії маркетингу для готельних підприємств Західної України.
31. Формування лояльності клієнтів у мережевих готелях міста Львова.
32. Особливості функціонування апарт-готелів на ринку нерухомості та туризму Львівщини.
33. Аналіз ринку хостелів та бюджетних засобів розміщення у місті Львові.
34. Управління якістю сервісу як інструмент підвищення задоволеності споживачів ресторанних послуг в Україні.
35. Роль ресторанної інфраструктури у формуванні туристичної привабливості міста Львова.
36. Специфіка обслуговування іноземних туристів у закладах харчування міста Львова.
37. Туристично-рекреаційний потенціал Карпатського регіону як складова системи фізичної та психологічної реабілітації населення.
38. Роль Карпатського рекреаційного регіону у системі оздоровлення та реабілітації населення.
39. Рекреаційний потенціал лісових екосистем Карпат для розвитку «лісової терапії».
40. Психологічна реабілітація військовослужбовців засобами рекреації в Україні.
41. Аналіз та перспективи розвитку wellness-туризму в Україні.
42. Дослідження попиту на Wellness-послуги в готелях міста Львова.
43. Лікувально-оздоровчий туризм Львівщини: аналіз та перспективи розвитку.
44. Розвиток бальнеологічного туризму на базі курортів Львівщини (Трускавець, Східниця, Моршин).
45. Маркетингові стратегії просування санаторно-курортних послуг (на прикладі м. Трускавця Львівської області).

46. Специфіка маркетингу лікувально-оздоровчих послуг курорту Східниця.
47. Сучасні тенденції та перспективи розвитку оздоровчого туризму (на прикладі курорту Моршин).
48. Сучасний стан та перспективи SPA-туризму на базі курортів Закарпаття.
49. Аналіз конкурентного середовища на ринку SPA-послуг Закарпаття.
50. Специфіка організації оздоровчої рекреації в лісових масивах Рівненської області.
51. Розвиток гірського туризму як засобу активної рекреації та психоемоційного відновлення населення України в умовах воєнного стану.
52. Гірський туризм в Карпатському регіоні як перспективний вид активної рекреації: оцінка ресурсів, попиту та стратегічних шляхів розвитку.
53. Психологічна рекреація засобами гірського туризму в Українських Карпатах.
54. Сучасний стан та шляхи модернізації гірськолижних комплексів Українських Карпат.
55. Рекреаційне навантаження на природні ландшафти Українських Карпат та шляхи його регулювання.
56. Стан, тенденції та перспективи розвитку екологічного туризму на природоохоронних територіях України в умовах сучасних викликів.
57. Розвиток екологічного (зеленого) туризму в Карпатському регіоні: проблеми та перспективи.
58. Рекреаційний потенціал національних природних парків України та ефективність його використання.
59. Перспективи розвитку наукового туризму в об'єктах природно-заповідного фонду України.
60. Формування мережі екологічних стежок у національному парку Синевир Закарпатської області.
61. Формування мережі еко-стежок у регіональних ландшафтних парках Львівщини.
62. Організація та перспективи розвитку активного зимового відпочинку у Львівській області.
63. Стан та перспективи розвитку велотуризму в Україні в умовах інтеграції до європейських мереж.
64. Стан та перспективи розвитку велотуризму на територіях Львівської області.
65. Стан та перспективи розвитку велотуризму в Рівненській області.
66. Роль транскордонного співробітництва у розвитку мережі міжнародних велосипедних маршрутів в Україні.
67. Стан та перспективи розвитку активного водного туризму в Карпатах.
68. Організація активного водного туризму на річках Івано-Франківської області.

69. Розвиток спелеотуризму як нішевого туристичного продукту в західному регіоні України.
70. Сучасний стан та перспективи спелеотуризму в печерах Тернопільської області.
71. Розвиток екстремального туризму у Карпатах.
72. Рекреаційне використання водоспадів та природних пам'яток Українських Карпат.
73. Рекреаційне використання природних ресурсів Шацького поозер'я Волинської області.
74. Аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу сільських територіальних громад на соціально-економічний розвиток Західного регіону України.
75. Формування та впровадження інноваційних туристичних продуктів у сільському туризмі України: організаційно-економічні та маркетингові аспекти.
76. Формування конкурентоспроможного продукту сільського зеленого туризму (на прикладі етнографічного району).
77. Формування конкурентоспроможного продукту сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області.
78. Особливості формування та розвитку агротуристичних кластерів (на прикладі області).
79. Особливості розвитку сільського зеленого туризму в етнокультурному просторі Буковини.
80. Розвиток гастрономічного туризму в Україні.
81. Гастрономічні фестивалі як інструмент формування туристичного іміджу території України.
82. Організація гастрономічних турів на базі крафтових виробництв Львівської області.
83. Роль гастрономічного туризму у стабілізації сільських територій Закарпатської області.
84. Становлення та розвиток винного туризму в Україні як складової агротуризму.
86. Аналіз туристичних потоків Львівської області у контексті перспектив розвитку культурно-пізнавального туризму.
87. Роль культурно-пізнавального туризму в розвитку малих міст Львівської області.
88. Стан, тенденції та перспективи розвитку замкового туризму Львівщини.
89. Релігійний туризм у Західній Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.
90. Розвиток сакрального туризму: дослідження дерев'яної архітектури Львівської області.
91. Стан збереження та туристичне використання дерев'яних церков Карпатського регіону.

92. Розвиток релігійного та паломницького туризму Львівщини: стан збереження та використання пам'яток.
93. Розвиток паломницького туризму на базі духовних центрів Львівщини.
94. Сучасний стан сакральної архітектури та її використання в туризмі Волинської області.
95. Етнографічний туризм та збереження культурної ідентичності в Івано-Франківській області.
96. Роль народних промислів у розвитку туризму Західної України.
97. Формування туристичного бренду міста Львова на міжнародному ринку.
98. Формування іміджу Львівщини як центру ділового туризму.
99. Розвиток івентивного туризму міста Львова.
100. Вплив подієвого туризму на завантаженість готельної мережі міста Львова.
101. Соціально-економічне значення фестивалів для туризму Львівщини.
102. Перспективи впровадження смарт-технологій у музейному просторі Західного регіону України.
103. Використання міфології та легенд у створенні туристичних продуктів Закарпаття.
104. Перспективи ревіталізації індустриальної спадщини міста Львова для потреб туризму.
105. Перспективи розвитку урбаністичного туризму в промислових зонах Дрогобича та Борислава.
106. Організація квест-екскурсій як засіб популяризації історії міста Кам'янець-Подільський.
108. Сучасний стан та тенденції розвитку мілітарного туризму в Україні з урахуванням вимог безпеки.
109. Роль туристично-краєзнавчих досліджень у контексті національно-патріотичного виховання молоді через призму російсько-української війни.
110. Проектування туристичних маршрутів місцями історичної пам'яті України.
111. Розвиток темного туризму та меморіалізація місць бойових дій в Україні.
113. Стан та перспективи розвитку туристичної інфраструктури Львівської області.
114. Оцінка інвестиційної привабливості рекреаційних зон Західного регіону України.
115. Особливості логістичного забезпечення туристичних потоків у Західному регіоні.
116. Вплив якості транспортної інфраструктури на доступність DESTINATIONІВ Закарпаття.
117. Розвиток транскордонного туризму в межах євро регіону «Карпати».

118. Розвиток караванінгу як альтернативного способу подорожей в Україні.
119. Проектування мережі інклюзивних туристичних маршрутів на територіях національних природних парків України.
120. Організація та просування інклюзивних туристичних маршрутів у місті Львові.
121. Розвиток інклюзивної інфраструктури в закладах гостинності Західної України.
122. Специфіка організації дитячого таборування в Карпатському регіоні.
123. Маркетингове дослідження ринку дитячих таборів у Карпатському регіоні.
124. Розвиток дитячого пізнавального туризму засобами музейної педагогіки у Львові.
125. Розвиток еко-готелів та глемпінгів в Українських Карпатах.
126. Розвиток ретрит-туризму у високогір'ї Карпат.
127. Сучасний стан та перспективи розвитку кінного туризму на Львівщині.
128. Розвиток кінного туризму в рекреаційних господарствах Львівської області.
129. Сучасний стан та перспективи розвитку етнотуризму в Українських Карпатах.
130. Соціально-економічні наслідки розвитку туризму для громад Верховинщини.
131. Особливості планування туристичної діяльності на рівні територіальних громад Львівщини.
132. Організація волонтерських турів як інструмент відновлення об'єктів спадщини України.
133. Формування туристичної привабливості об'єктів спадщини ЮНЕСКО в Україні.
134. Вплив діджиталізації на трансформацію екскурсійної діяльності в місті Львові.
135. Проектування анімаційних програм для іноземних туристів у місті Львові.

Додаток Б

Декану факультету

здобувача (ки) вищої освіти групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи

Керівником кваліфікаційної роботи прошу призначити

(науковий ступінь, посада, прізвище, ім'я, по батькові)

(дата)

(підпис студента)

Прохання підтримую

(дата)

(прізвище та ініціали керівника)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО**

Факультет _____
Кафедра _____

Рівень вищої освіти _____

Галузь знань _____
(шифр і назва)

Спеціальність _____
(шифр і назва)

Освітня програма _____
(назва ОП)

**ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри**

(назва кафедри)

(підпис)

(ім'я та прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти**

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького від “ ____ ” _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання здобувачем роботи _____

3. Вихідні дані до роботи: _____

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): _____

6. . Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата		Відмітка про виконання
		завдання видав	завдання прийняв	
Стан охорони навколишнього середовища				
Охорона праці				

7. Дата видачі завдання “ _____ ” _____ 20__ року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи		
2.	Розробка плану кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою, збір практичних матеріалів		
3.	Написання вступу і I розділу		
4.	Написання II розділу		
5.	Написання III розділу		
6.	Написання IV розділу і висновків		
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи і подання науковому керівнику для написання відгуку		
8.	Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність. Скерування на зовнішню рецензію		
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі		
10.	Захист кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії		

Здобувач вищої освіти _____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Додаток Д

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ _____

КАФЕДРА _____

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти БАКАЛАВР

на тему _____

Виконав: здобувач(ка) вищої освіти

_____ курсу, групи _____

спеціальності _____

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

освітньої програми _____

(підпис)(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник _____

(підпис)(наук. ступ., вчене звання, ім'я та прізвище)

Рецензент: _____

Зразок оформлення реферату кваліфікаційної роботи**УДК 457.142.3**

Іванченко Р.В. Розвиток туристичного бізнесу України в умовах конкурентного середовища: кваліф. робота за спеціальністю “Туризм і рекреація”. Львів : ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького, 2025. 85 с. На правах рукопису.

Обсяг роботи становить 85 сторінок, включаючи 12 таблиць, 10 рисунків, 80 джерел.

У роботі висвітлені теоретико-методичні засади розвитку туристичного бізнесу в умовах конкурентного середовища, зокрема, описано теоретичні підходи до визначення сутності поняття “туристичний бізнес”, розглянуто концептуальні засади управління конкурентоспроможністю суб’єктів у туристичному бізнесі та розкрито методичні основи дослідження туристичного бізнесу в умовах конкурентного середовища.

Проведено аналіз сучасного стану та конкурентних умов розвитку туристичного бізнесу в Україні. На основі SWOT-аналізу виявлено сильні та слабкі сторони конкурентоспроможності вітчизняного ринку туристичних послуг. Досліджено вплив чинників на формування конкурентних переваг туристичних підприємств.

Запропоновано стратегічні напрями відновлення, модернізації та підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі в умовах посткризового відновлення економіки України. Удосконалено підходи до підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств в умовах нестабільності та невизначеності.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методичних засад розвитку туристичного бізнесу України в умовах конкурентного середовища та розробці шляхів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів вітчизняного туристичного бізнесу в умовах посткризового відновлення.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розкрито теоретичні та методичні основи розвитку туристичного бізнесу в умовах конкурентного середовища, розглянуто теоретичні підходи та концептуальні засади управління конкурентоспроможністю суб'єктів у туристичному бізнесі.

В другому розділі роботи проведено поглиблений аналіз сучасного стану та конкурентних умов розвитку туристичного бізнесу в Україні на основі впливу чинників на формування конкурентних переваг туристичних підприємств. На основі SWOT-аналізу виявлено сильні та слабкі сторони конкурентоспроможності ринку туристичних послуг України в сучасних умовах.

В третьому розділі роботи розроблені стратегічні напрями та шляхи відновлення, модернізації й підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі України в умовах посткризового відновлення. Удосконалено підходи до підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств в умовах нестабільності та невизначеності.

Ключові слова: туристичний бізнес, конкуренція, конкурентне середовище, SWOT-аналіз, ефективність, посткризове відновлення.

Annotation

The qualification work is devoted to the study of the theoretical and methodological foundations of the development of the tourism business of Ukraine in a competitive environment and the development of ways to increase the competitiveness of domestic tourism business entities in the context of post-crisis recovery.

The first section of the qualification work reveals the theoretical and methodological foundations of the development of the tourism business in a competitive environment, examines theoretical approaches and conceptual principles of managing the competitiveness of entities in the tourism business.

The second section of the work provides an in-depth analysis of the current state and competitive conditions for the development of the tourism business in Ukraine based on the influence of factors on the formation of competitive advantages of tourism enterprises. Based on the SWOT analysis, the strengths and weaknesses of the competitiveness of the Ukrainian tourism services market in modern conditions were identified.

The third section of the work develops strategic directions and ways to restore, modernize and increase the competitiveness of the tourism industry of Ukraine in the conditions of post-crisis recovery. Approaches to improving the efficiency of managing the competitiveness of tourism enterprises in conditions of instability and uncertainty are improved.

Keywords: tourism business, competition, competitive environment, SWOT analysis, efficiency, post-crisis recovery.

ЗМІСТ**ВСТУП****РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ
КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА**

- 1.1. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття “туристичний бізнес”
- 1.2. Концептуальні засади управління конкурентоспроможністю суб’єктів у туристичному бізнесі
- 1.3. Методичні основи дослідження туристичного бізнесу в умовах конкурентного середовища

**РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА КОНКУРЕНТНИХ
УМОВ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В
УКРАЇНІ**

- 2.1. Аналіз діяльності та оцінка сучасних умов ефективного розвитку туристичного бізнесу в Україні
- 2.2. SWOT-аналіз конкурентоспроможності ринку туристичних послуг України
- 2.3. Аналіз чинників, які впливають на формування конкурентних переваг туристичних підприємств України
- 2.4. Вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище

**РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА ПЕРСПЕКТИВУ**

- 3.1. Стратегічні напрями розвитку туристичного бізнесу в Україні у повоєнний період
- 3.2. Шляхи вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств в умовах нестабільності та невизначеності

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ

- 4.1. Аналіз стану охорони праці і заходи покращення виробничої санітарії і гігієни праці у підприємствах та організаціях туристичної галузі
- 4.2. Пожежна безпека
- 4.3. Інструкція з охорони праці для менеджера з туризму

ВИСНОВКИ**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ****ДОДАТКИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ _____
КАФЕДРА _____

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

до

КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему _____

Виконав: здобувач(ка) вищої освіти
_____ курсу, групи _____
спеціальності _____
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)
освітньої програми _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)
Керівник _____
(наук. ступ., вчене звання, ім'я та прізвище)

ЛЬВІВ 20__

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО**

**П О Д А Н Н Я
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Направляється здобувач(ка) вищої освіти _____
(ім'я та прізвище)

до захисту кваліфікаційної роботи
для здобуття ступеня вищої освіти _____

Спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма _____
(назва ОП)

на тему: _____
(назва теми)

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються. Робота відповідає вимогам антиплагіатної політики.

Декан факультету _____ „____” _____ 20__ р.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Довідка про успішність здобувача (ки) вищої освіти

(прізвище, ім'я, по-батькові)

за період навчання на факультеті _____
20__ року до 20__ року повністю виконав (ла) навчальний план за освітньою програмою з таким розподілом оцінок:

за національною шкалою: відмінно _____ %, добре _____ %, задовільно _____ %;

Середній бал _____

Методист (Секретар) факультету _____
(підпис) (ім'я та прізвище)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач(ка) вищої освіти _____

Керівник роботи _____ „____” _____ 20__ р.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВИСНОВОК КАФЕДРИ ПРО КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Кваліфікаційна робота розглянута. Текст кваліфікаційної роботи відповідає принципам академічної доброчесності. Коефіцієнт подібності K_1 : _____ %. Коефіцієнт подібності K_2 : _____ %.

здобувач _____ допускається до захисту даної роботи
(прізвище та ініціали)

в Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ „____” _____ 20__ р.
(підпис) (ім'я та прізвище)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти

**Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького**_____
(прізвище, ім'я по батькові)

на тему _____

(тема кваліфікаційної роботи)

1. Степінь відповідності виконаної кваліфікаційної роботи завданню

2. Характеристика виконання основних розділів роботи (ступінь використання студентом нових досягнень науки і техніки, передових методів роботи новаторів виробництва)

3. Перелік позитивних сторін роботи оцінка реального значення роботи, рекомендації по впровадженню роботи в цілому або окремих її частин у виробництво

4. Основні недоліки роботи _____

5. Оцінка якості кваліфікаційної роботи _____

6. Відзив про роботу в цілому _____

Виконана робота заслуговує _____ оцінки

Місце роботи і посада рецензента:

(ім'я та прізвище)

“ _____ ” _____ 20__ р.